

การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์เสื่อกก
หมู่บ้านหนองเกาะ ตำบลตระเปียงเตีย อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์
Application of Creative Economy to Reed Mats Products of Nongkoh Village,
Ta Triang Tia District, Amphoe Landuan, Surin Province

¹ วิมลกานต์ นิธิศิริวิศกุล (Wimolkran Nithisiriwaritkun)

² ทรงกลด พลพวก (Songklot Phonphuak)

³ ธมนพัชร ศรีษะพลภูสิทธิ (Thamonphat Srisaphonphusitti)

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ (Surindra Rajabhat University)

Email: Wimolkran@srnu.ac.th

Received June 6, 2018; Revised June 19, 2018; Accepted September 15, 2019

Abstract

This research aims to study the local wisdom on reed mat production as well as proposing guidelines for raising the level of reed mat products by applying creative economy at Nongkoh Village, Ta Triang Tia Sub-district, Lamduan District, Surin Province. Using qualitative research methods which main contributors are community leaders, village headmen, members of SAO, teachers, monks, and members of the reed mats group, totaling 50 people. Interviewing and participatory observation were used for data collection and analyzed with content analysis techniques. The results found that original wisdom of reed mat products used local resources Transformed into mats for use and exchange in the community. There is a process inherited from the elderly or those who have knowledge and advice for children using a hand-woven pattern on the floor. There are basically 2 types of materials used to weave; standing lines, using jute and line using the triangle papyrus. These local wisdoms has been transferred from the ancestors to their next generation. The main raw material for weaving reed mats is the queen Papyrus which products of the group include folding mat, roll mat, asana, and etc. The highlight of the product is hand-made, hand-woven method, sitting on the floor and made from local ingredients while the weakness are a form of product that does not have variety, no unique pattern and chemical dyed. The guidelines for product upgrading are developing the product to have a variety of styles and developing patterns that are unique to the local area. Furthermore, design and packaging should focus on the naturally colored. This trend is preferred by the international market and it is also reduce production costs. Training should also be provided on product quality control in standard and providing knowledge on creating a practical business plan in order to reduce operational risks.

Keywords: Creative Economics, Product Upgrade

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นการผลิตเลือก รวมทั้งเสนอแนวทางการยกระดับการผลิตภัณฑ์เลือกโดยการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์หมู่บ้านหนองเกาะ ต.ตระเปียงเตีย อ.ลำดวน จ.สุรินทร์ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นปราชญ์ชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. ครู พระสงฆ์ สมาชิกกลุ่มทอเลือก จำนวน 50 คน ใช้การสัมภาษณ์ และการสังเกตแบบมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา พบว่าภูมิปัญญาดั้งเดิม มีการนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาแปรรูปเป็นเส้นเพื่อใช้สอย และแลกเปลี่ยนกันในชุมชน มีการสืบทอดกระบวนการผลิตจากผู้สูงอายุหรือผู้มีความรู้แนะนำวิธีให้กับลูกหลาน โดยใช้กึ่งทอแบบนั่งกับพื้น วัสดุที่ใช้ทอเส้นในอดีตมีอยู่ 2 ชนิด คือ เส้นยืนไซบอ และเส้นพุ่งใช้ต้นกกเหลื่อม การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นถ่ายทอดจากบรรพบุรุษสู่ลูกหลาน วัตถุดิบหลักคือต้นกกราชินี ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม ได้แก่ เส้นพับเส้นม้วน อาสนะ เป็นต้น จุดเด่นของผลิตภัณฑ์ คือ การทำด้วยมือ ใช้กึ่งทอแบบนั่งกับพื้น วัตถุดิบมีในท้องถิ่น จุดอ่อน คือรูปแบบผลิตภัณฑ์ไม่มีความหลากหลาย ไม่มีลายที่เป็นเอกลักษณ์ และใช้สืเคมีในการย้อมเส้นกก แนวทางการยกระดับผลิตภัณฑ์ ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีรูปแบบที่หลากหลาย ลดลายที่มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น ควรมีตราสินค้าและบรรจุภัณฑ์ และเน้นสีที่เป็นธรรมชาติ ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศ และเป็นการลดต้นทุนการผลิต ควรอบรมเรื่องการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน การเขียนแผนธุรกิจที่กลุ่มสามารถปฏิบัติได้ เพื่อลดความเสี่ยงในการดำเนินงาน

คำสำคัญ: เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ ยกระดับผลิตภัณฑ์

บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ให้ความสำคัญกับการพัฒนา “คน” ให้มีความคิดสร้างสรรค์ และการพัฒนาอุตสาหกรรมเชิงวัฒนธรรม ที่เรียกว่าเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ (Creative Economy) เป็นระบบเศรษฐกิจที่สะท้อนถึงกระบวนการรวมเอาวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยีเข้าไว้ด้วยกัน และสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน จึงทำให้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์โดดเด่นขึ้นมาท่ามกลางระบบการผลิตอุตสาหกรรมแบบดั้งเดิมและภาคการเกษตรกรรม (Samakoses, 2010) ซึ่งอยู่ระหว่างการพัฒนา โดยจัดสรรให้แก่การส่งเสริมและพัฒนาตลาดทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา การส่งเสริมเอกลักษณ์ด้านศิลปะและวัฒนธรรม การส่งเสริมพัฒนาอุตสาหกรรมช่างฝีมือไทย การส่งเสริมอุตสาหกรรมออกแบบและสินค้าเชิงสร้างสรรค์ โดยนำมาใช้ผลิตสินค้าอุตสาหกรรมที่เกิดจากภูมิปัญญา ซึ่งหลักเกณฑ์สำคัญคือเป็นแนวคิดขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ ใช้การศึกษาการสร้างสรรค์ใช้ทรัพยากรทางปัญญา ซึ่งเชื่อมโยงกับพื้นฐานทางวัฒนธรรม รู้จักเทคโนโลยีสมัยใหม่และอาศัยวัฒนธรรมเป็นจุดขาย โดยพัฒนาจากการขับเคลื่อนด้วยปัจจัยการผลิต คือการใช้การผลิตด้วยต้นทุนต่ำเป็นปัจจัยสำคัญ เพื่อเข้าสู่ระดับความสามารถในการแข่งขันที่สูงขึ้นเป็นลำดับคือเศรษฐกิจขับเคลื่อนด้วยประสิทธิภาพ และเศรษฐกิจขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม ประเทศไทยสามารถปรับเปลี่ยนการเจริญเติบโตจากยุคที่เป็น การขับเคลื่อนด้วยปัจจัยการผลิตและทรัพยากรธรรมชาติไปสู่การขับเคลื่อนด้วยความรู้และแนวคิดสร้างสรรค์ได้ การพัฒนาเศรษฐกิจจึงจะมีโอกาสขยายตัวอย่างยั่งยืน เศรษฐกิจสร้างสรรค์จึงเป็นทางรอดของประเทศ ขณะที่แนวทางการสร้างคุณค่าและมูลค่า และพัฒนาบนพื้นฐานเอกลักษณ์ความเป็นไทย (Department of Intellectual Property, 2008)

การผลิตเลือก เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำเอาต้นกกมาแปรรูปให้เป็นเส้น ย้อมสีแล้วสานผลิตให้เป็นผืน เพื่อนำมาใช้ปูลาด รองนั่ง นอน หรือทำธุรกรรมต่าง ๆ ตลอดจนทำพิธีกรรมทางศาสนา เลือก เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีใช้กันอยู่ทั่วไปทั้งในประเทศหรือต่างประเทศ เนื่องจากต้นกกเป็นพืชธรรมชาติที่ขึ้นอยู่ทั่วทุกภูมิภาค หมู่บ้านหนองเกาะ ต.ตระเปียงเตีย อ.ลำดวน จ.สุรินทร์ ถือเป็นภูมิภาคนึ่งที่มีการสืบสานภูมิปัญญาทางการผลิตเลือกนี้มา ยาวนาน จนปัจจุบันมีผลิตภัณฑ์อื่นเข้ามาทดแทนการใช้เลือกมากมาย นับตั้งแต่เสื่อน้ำมัน พรม กระเบื้องปูพื้น และอื่น ๆ ทำให้กระแสความนิยมในการใช้เลือกกลดลง และคนรุ่นใหม่ก็สนใจในภูมิรู้ด้านนี้น้อยลงด้วย ขณะที่แนวโน้ม ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่าง ๆ กำลังจะสูญหายไป แต่การผลิตเลือกที่หมู่บ้านหนองเกาะมีความเข้มแข็ง พัฒนาภูมิ ปัญหานี้ด้านกระแสนิยมใหม่ของสังคมอย่างเหนียวแน่น อีกทั้งแนวนโยบายของรัฐบาล ที่มุ่งอนุรักษ์ภูมิปัญญา ชาวบ้าน เน้นส่งเสริมให้สร้างรายได้เป็นธุรกิจชุมชน จนถึงขั้นหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ทำให้การผลิตเลือกของชาว ชุมชนแบบดั้งเดิม ได้รับการส่งเสริมพัฒนาให้มีคุณภาพมีประสิทธิภาพมากขึ้นจนเป็นที่ต้องการของตลาดมากขึ้น ถึงแม้ค่านิยมในการใช้เลือกในปัจจุบันจะลดลง แต่การทำนา การผลิตเลือก ก็ยังสร้างรายได้เป็นอาชีพเสริมแก่ ชาวชุมชนได้ไม่เปลี่ยนแปลงส่งผลให้เกิดการรวมตัวของผู้ประกอบการเป็นกลุ่มแม่บ้านผลิตเลือก สร้างความเข้มแข็ง แก่ชุมชนทั้งทางการผลิตและทางการตลาด

ฉะนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์เลือก หมู่บ้านหนองเกาะ ต.ตระเปียงเตีย อ.ลำดวน จ.สุรินทร์ เพื่อเป็นแนวทางในสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นการผลิตเลือกหมู่บ้านหนองเกาะ ต.ตระเปียงเตีย อ.ลำดวน จ.สุรินทร์
2. เพื่อเสนอแนวทางการยกระดับการผลิตเลือกจากเลือกโดยการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของ หมู่บ้านหนองเกาะ ต.ตระเปียงเตีย อ.ลำดวน จ.สุรินทร์

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาบริบทสภาพทั่วไปของการผลิตเลือก ประวัติความเป็นมาสภาพแวดล้อม ลักษณะทางสังคม เศรษฐกิจ ประเพณี วัฒนธรรม กระบวนการทอเลือกที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน แนวทางการพัฒนาและการยกระดับผลิตภัณฑ์เลือก กับ การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

บททวนวรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรมเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิจัย เรื่อง “การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์เลือก หมู่บ้านหนองเกาะ ตำบลตระเปียงเตีย อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์” ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ ทำการค้นคว้า ศึกษา รวบรวมแนวคิดและทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เป็นแนวคิดใหม่ในการสร้างรายได้จากการใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ผ่านการค้าและลิขสิทธิ์ในทรัพย์สินทางปัญญา บนพื้นฐานขององค์ความรู้ และการเชื่อมโยงกับวัฒนธรรม รวมทั้งการใช้เทคโนโลยี/นวัตกรรมที่ทำให้เกิดการพัฒนาศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพในยุคปัจจุบันถือว่าเป็น “ยุคแห่งข้อมูล ข่าวสาร” ที่เปลี่ยนผ่านมาจากยุคอุตสาหกรรม ที่มีความสำคัญเทียบเท่ากับการเปลี่ยนผ่านจากยุคเกษตรกรรมมาสู่ ยุคอุตสาหกรรมเมื่อสองศตวรรษที่ผ่านมา การเปลี่ยนผ่านของยุคส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนมือของอำนาจของความ

มั่นคง จากที่ดินมาสู่โรงงาน และบัดนี้ได้เปลี่ยนมือมาสู่ข้อมูลข่าวสารและความคิด (Parrish, 2013) การที่จะเกิดสินค้าวัฒนธรรมขึ้นนั้นจะต้องมาจากกระบวนการคิดที่เป็นความคิดสร้างสรรค์ของคนในปัจจุบันที่หยิบเอาวัฒนธรรมเข้ามาใช้ในสินค้า ทำให้สินค้าวัฒนธรรมสามารถขายได้ในตลาดยุคปัจจุบัน และสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ที่เน้นการขายแนวคิด เนื่องจากปัจจุบันทรัพยากรของโลกย่อยหรือลง และมีการสร้างความแตกต่างของสินค้าและบริการเพื่อหลีกเลี่ยงการแข่งขันแบบเดิม ๆ ปัจจุบันภาครัฐจึงพยายามส่งเสริมแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์เพื่อทำให้เกิดเป็นทางเลือกใหม่ของเศรษฐกิจไทย โดยมีพื้นฐานจากการนำเอาวัฒนธรรมมาประยุกต์ใช้ ทั้งนี้ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญความของ “เศรษฐกิจสร้างสรรค์” ไว้ว่า “แนวคิดการขับเคลื่อนเศรษฐกิจบนพื้นฐานของการใช้องค์ความรู้ การศึกษา การสร้างสรรค์งาน และการใช้ทรัพยากรที่เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรม การสั่งสมความรู้ของสังคมและเทคโนโลยี/นวัตกรรมสมัยใหม่” โดยสำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ซึ่งได้กำหนดขอบเขตขนาดของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ในประเทศไทย โดยยึดตามรูปแบบขององค์กรสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา (UNCTAD) และปรับเปลี่ยนตามรูปแบบของ UNESCO โดยได้รวมอาหารไทยและการแพทย์แผนไทยเข้าไว้ในอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ด้วย พร้อมทั้งได้จำแนกประเภทอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ออกเป็น 4 กลุ่มอุตสาหกรรมหลัก 15 กลุ่มอุตสาหกรรมย่อย (Petpaow, 2014) ได้แก่ 1. มรดกทางวัฒนธรรม ได้แก่ งานฝีมือและหัตถกรรม การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและความหลากหลายทางชีวภาพ การแพทย์ แผนไทย และอาหารไทย 2. ศิลปะ ได้แก่ ศิลปะการแสดง และทัศนศิลป์ 3. สื่อสมัยใหม่ ได้แก่ ภาพยนตร์และวีดิทัศน์ การพิมพ์ การกระจายเสียงและดนตรี 4. งานสร้างสรรค์และการออกแบบ ได้แก่ การออกแบบแฟชั่น สถาปัตยกรรม การโฆษณา และซอฟต์แวร์

จากการศึกษาแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพบว่า เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์คือกระบวนการหรือกิจกรรม โดยเกิดจาก 2 ส่วนปัจจัยหลักคือทุนทางปัญญา หรือองค์ความรู้ และทักษะการประยุกต์นำความคิดสร้างสรรค์ (หรือองค์ความรู้) นั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ในเชิงพาณิชย์โดยมีองค์ประกอบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของประเทศไทย ประกอบไปด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ การใช้ องค์ความรู้ การศึกษา การสร้างสรรค์งาน และการใช้ทรัพยากรที่เชื่อมโยงกับรากฐานทางวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ของคนไทย ประกอบไปด้วย 4 ตัวแปร ได้แก่ การแสวงหาโอกาส การมีความคิดริเริ่ม การเป็นผู้นำทางความคิด และการนำไปประยุกต์ใช้

2. แนวทางการยกระดับผลิตภัณฑ์ส่งออก การยกระดับผลิตภัณฑ์ส่งออก เป็นวิธีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ส่งออกให้มีรูปแบบแปลกใหม่ และคุณภาพดีขึ้นกว่าเดิม สามารถยกระดับเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนได้ในอนาคต โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ทำให้ผลิตภัณฑ์ดีขึ้น เพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์ใหม่ ที่มีลักษณะแตกต่างจากผลิตภัณฑ์เดิมที่มีอยู่และสามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดีขึ้น ซึ่งแนวความคิดในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ สามารถได้มาจากลูกค้า ผู้จัดจำหน่าย คู่แข่งขัน พนักงานขาย ฝ่ายจัดการระดับสูง และ นักวิทยาศาสตร์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ธุรกิจต้องให้ความสำคัญ เพราะความต้องการของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา (Pholpirul, 2013) ศึกษาเรื่องกระบวนการในการใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์ OTOP สู่ระดับสากลของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตำบลดอนตูม อ.บางเลน จ.นครปฐม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลักทั้ง 4 กลุ่ม คือ ประธาน สมาชิก ลูกค้ากลุ่มวิสาหกิจชุมชน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จำนวน 13 คน โดยมีกระบวนการในการยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน สู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์รายละเอียดตาม ประเด็นดังนี้ 1. การศึกษาและการบริหารจัดการโครงการ ในระยะแรก เป็นการจัดการปัญหาราคาพืชผลทางการเกษตรตกต่ำ ในกรณีของผลิตภัณฑ์มะเขือเทศ ทางกลุ่มวิสาหกิจชุมชนได้ใช้วิธีนำมะเขือเทศมาแปร

รูปเป็นมะเขือเทศราชินี เชื่อมอบแห้งโดยใช้ความรู้ของชาวบ้าน ร่วมกับการใช้เทคโนโลยีต่างๆที่ ภาครัฐให้ความช่วยเหลือเพื่อรักษาวัฒนธรรมของท้องถิ่น และได้กลายเป็นรายได้หลักของชุมชน 2. การกำหนดผลิตภัณฑ์ ปัจจุบันทางกลุ่มวิสาหกิจมีการกำหนดผลิตภัณฑ์ 2 กลุ่มหลัก คือ มะเขือเทศราชินีสด และมะเขือเทศราชินีเชื่อมอบแห้ง 3. การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ หลังจากการต่อยอดสู่การแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ “แม่มยุ” กลุ่มวิสาหกิจ ได้พัฒนาเรื่องสูตรอาหารจนผ่านการรับรองจากองค์การอาหารและยา (อย.) และได้รับรางวัลชนะเลิศสถานที่ ผลิตภัณฑ์อาหารชุมชนดีเด่นของ อ.บางเลน จ.นครปฐม จนเป็นสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่ส่งไปจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ 4.การประเมินผล และแผนการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนต่อไปในอนาคต การดำเนินงานของโครงการ มีการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษาสถานะของผลิตภัณฑ์ให้มีคุณภาพดีและสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าอย่างต่อเนื่อง

Penkrathok (2008) ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์ จังหวัดนครราชสีมา ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการผลิตผลิตภัณฑ์ของชุมชนจังหวัดนครราชสีมา ในอดีตมีการสืบทอดกระบวนการผลิตจากผู้สูงอายุ หรือผู้มีความรู้เกี่ยวกับการทอเสื่อ สั่งสอน และแนะนำวิธีการทอเสื่อให้กับลูกหลานเกิดการเรียนรู้เองโดยใช้ก้นมือแบบนั่งกับพื้น วัตถุประสงค์ที่ใช้ทอเสื่อในอดีตมีอยู่ 2 ชนิด วัตถุประสงค์ในการผลิตเสื่อในอดีตผลิตขึ้นมาเพื่อใช้ในครัวเรือน ถวายพระ และในปัจจุบันได้มีการแปรรูปเสื่อเป็นผลิตภัณฑ์แบบต่าง ๆ มากขึ้นเพื่อมุ่งเน้นในเชิงพาณิชย์ และอาชีพในครัวเรือนเสื่อก็มีประวัติความเป็นมายาวนาน ซึ่งในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร และการทอเสื่อเป็นการเรียนรู้ และการถ่ายทอดความรู้จากคนในครอบครัว และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kiddee (2011) ศึกษาเรื่อง “การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อของชุมชนบ้านแพง จังหวัดมหาสารคาม” พบว่าการหาความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทอเสื่อ สืบทอด มาจากบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมความรู้และประสบการณ์ การเรียนรู้ การสังเกต การจดจำ มาจากการเห็นพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย และการได้ลองปฏิบัติลองผิดลองถูกมา นอกจากนี้ยังได้ความรู้จากหน่วยงานของรัฐ ที่ให้การสนับสนุน โดยเข้ามาจัดอบรม ให้แก่กลุ่มแม่บ้านเกี่ยวกับความรู้ใน การปลูกกกและการดูแลรักษา การย้อมสีลายมัดหมี่ การออกแบบลวดลายใหม่ๆ การแปรรูป เสื่อ และการจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อของชุมชนบ้านแพงให้เป็นระบบใช้วิธีการต่าง ๆ คือ การบอกเล่าปากต่อปากจากการเรียนรู้ การสังเกต จดจำ และฝึกปฏิบัติแบบลองผิดลองถูกมา โดยแม่บ้านที่มีความชำนาญและมีความรู้ในการทอเสื่อได้ ถ่ายทอดความรู้ให้กับหน่วยงานอื่น โดยการจัดแสดงพื้นที่สาธิตการผลิตเสื่อ คือ ทำในลักษณะการจัดแสดง แปลงสาธิตการปลูกกก การเตรียมเส้นกก การย้อมสี การทอเสื่อ และการแปรรูปเสื่อ ไว้ที่ศูนย์ OTOP บ้านแพง ให้ประชาชนที่สนใจได้เรียนรู้การจัดกิจกรรม

Wingwon et al. (2014) ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วยนวัตกรรมผลิตภัณฑ์เชิงสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มมูลค่ากิจการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม อ. ห้างฉัตร จ.ลำปาง พบว่าการมีส่วนร่วมในการพัฒนาวิสาหกิจกับหน่วยงานของภาครัฐในการเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินงานเชิงบูรณาการกับการเสริมสร้างความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ และสามารถสร้างความสุขให้กับคนในครอบครัวของตนเองได้ นำไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการ ภายในกลุ่มวิสาหกิจให้เกิดประสิทธิภาพและยังเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนผ่านการนำความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรม จารีตประเพณี ภาษา รูปแบบการดำเนินชีวิตและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาถ่ายทอดลงบนผลิตภัณฑ์หรือมุ่งเน้นตำนาน เรื่องราวของผลิตภัณฑ์บนบรรจุภัณฑ์หรือตราสินค้า เพื่อสร้างอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่ม หรือผลิตภัณฑ์ตามคำสั่งจากลูกค้าและตลาดหลักภายในประเทศและต่างประเทศ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า การทอเสือกเป็นภูมิปัญญา พื้นบ้านที่ทำตามบรรพบุรุษมาหลายชั่วอายุคน เป็นอาชีพเสริมที่เพิ่มรายได้ให้กับครอบครัวและใช้แรงงานในครัวเรือนหลังจากเสร็จฤดูเก็บเกี่ยว กกจึงเป็นพืชเศรษฐกิจในระดับท้องถิ่นเกิดการตั้งกลุ่มอาชีพของประชาชนเพื่อดำเนินธุรกิจผลิตภัณฑ์จาก จนทำให้ชุมชนมีความมั่นคงทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านศิลปะ ด้านวัฒนธรรมและด้านการเมือง การปกครอง ผู้วิจัยจึงนำแนวคิดดังกล่าวมาปรับใช้ในการเรื่องการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์เสือก เพื่อให้ชุมชนที่ ทอเสือกพึ่งตนเองได้ และนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็งและสามารถพัฒนาต่อไปได้อย่างยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักประกอบด้วย ปราชญ์ชุมชน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิก อบต. ครู พระสงฆ์ สมาชิกกลุ่มทอเสือกหมู่บ้านหนองเกาะ ต.ตระเปียงเตีย อ.ลำดวน จ.สุรินทร์ เลือกผู้ให้ข้อมูลหลักโดยวิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง รวมทั้งหมด จำนวน 50 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์การวิจัย และแนวคำถามในการสนทนากลุ่ม การสร้างแบบสัมภาษณ์จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยผู้เชี่ยวชาญและที่ปรึกษา ตรวจสอบข้อคำถาม จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขเป็นแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์ ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์เสือก

การเก็บรวบรวมข้อมูล เมื่อผู้วิจัยได้ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์แล้ว ก็จะสรุปวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) ได้แก่ ด้านข้อมูล ด้านผู้วิจัย และด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นจึงจัดการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคสนาม โดยการสำรวจ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม สัมภาษณ์กับผู้นำ และสนทนากลุ่มกับผู้ให้ข้อมูลและผู้ให้ข้อมูลหลักที่ศึกษา โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลให้ละเอียดและครอบคลุมตามกรอบและวัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) พิจารณาความสอดคล้องของความคิดเห็น และความเป็นไปได้ของข้อมูลของผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มตามแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

ผลการวิจัย

1. หมู่บ้านหนองเกาะ ต.ตระเปียงเตีย อ.ลำดวน จ.สุรินทร์ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของอำเภอลำดวน ห่างจากที่ว่าการอำเภอลำดวนเป็นระยะทาง 15 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดสุรินทร์ เป็นระยะทาง 45 กิโลเมตร โดยมีอาณาเขตทิศเหนือ มีพื้นที่ติดกับ ต.หนองเหล็ก อ.ศีขรภูมิ จ.สุรินทร์ ทิศใต้ มีพื้นที่ติดกับ ต.อุโลก อ.ลำดวน จ.สุรินทร์ ทิศตะวันออกมีพื้นที่ติดกับ ต.ศรีสุข อ.ศรีณรงค์ จ.สุรินทร์และทิศตะวันตก มีพื้นที่ติดกับ ต.โชคเหนือ อ.ลำดวน จ.สุรินทร์ มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 35.96 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 20,600 ไร่ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปขององค์การบริหารส่วนตำบลตระเปียงเตีย พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มและที่ราบลูกฟูก สภาพอากาศร้อนแห้งแล้ง

2. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 84.0 มีสถานะภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 70.0 อายุ 41 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 62.0 ระดับการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 80.0 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 82.0 รายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า 3,000 บาท มีประสบการณ์ในการทอเสือกมากกว่า 13 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.0

3. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการผลิตเลือก พบว่าการทอเลือก เป็นการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากบรรพบุรุษมาสู่ลูกหลาน โดยเริ่มจากผู้ที่มีความรู้อยู่ในหมู่บ้าน ชื่อนางโสน ถิ่นทัพไทย เริ่มแรกได้นำต้นปอที่ลอกแล้วมาตากให้แห้ง นำมาพันรวมกันให้เป็นเส้นเชือกเพื่อทอเลือก เนื่องจากสมัยก่อนนั้นไม่มีเชือกไนลอนใช้ ต่อมาได้เดินทางไปเยี่ยมญาติที่จังหวัดบุรีรัมย์ และได้เรียนรู้เกี่ยวกับการนำต้นกราชินีมาทอเป็นเส้น จึงได้นำต้นกราชินีมาปลูกและขยายพันธุ์ในหมู่บ้าน แล้วนำมาทำเป็นวัตถุดิบในการทอเลือก แล้วพัฒนาสีส่นและลวดลายให้สวยงาม เพื่อให้เป็นที่ต้องการของลูกค้า จึงได้ไปศึกษาดูงานเพิ่มเติม ที่จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดร้อยเอ็ด และได้นำความรู้มาพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ และแปรรูปเลือกที่ทอให้มีความหลากหลายเพิ่มขึ้นจากการทอเลือกธรรมดา แปรรูปเป็นของใช้ต่าง ๆ เช่น อาสนะ ที่รองจาน รองแก้ว เป็นต้น รวมทั้งได้ถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้ที่สนใจที่อยู่ในชุมชนได้มาเรียนรู้ นอกจากนี้มีเด็กนักเรียนที่อยู่ในโรงเรียนก็ได้มาเรียนรู้กับกลุ่มทอเลือก เพื่อเป็นการสืบทอดภูมิปัญญาให้แพร่หลายต่อไป ปัจจุบันในส่วนของวัตถุดิบและอุปกรณ์การผลิตเลือก ตลอดจนแรงงานทั้งหมด มาจากชุมชน ซึ่งคนในชุมชนได้สร้างการเรียนรู้พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แบ่งงานความรับผิดชอบ ตามความถนัด และความสามารถของแต่ละคน เช่น การทอ การย้อมให้มีสีที่สวยงาม การออกแบบลวดลายของเลือกมีการบริหารจัดการกลุ่มและจัดจำหน่ายโดยสมาชิกภายในกลุ่มคณะกรรมการได้มีการพัฒนาศักยภาพโดยเข้ารับการฝึกอบรมจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่ให้ความรู้เทคนิค ไม่ว่าจะเป็นด้านการบริหารจัดการกลุ่ม การจัดทำบัญชี การวิเคราะห์ต้นทุน และการทำแผนธุรกิจ และการศึกษาดูงานจากสถานที่ต่าง ๆ และนำความรู้ที่ได้ มาถ่ายทอด พัฒนา และประยุกต์การทอเลือก ให้เป็นไปตามที่ตลาดต้องการ ทันสมัย สวยงามและมีความหลากหลายการจัดกิจกรรม วัฒนธรรม ประเพณีพื้นบ้าน วันสำคัญทางศาสนา เช่น วันเด็ก สงกรานต์ วันแม่ วันพ่อ กีฬาชุมชน กลุ่มจะให้ความสำคัญทุกครั้ง ในการร่วมและสนับสนุนการจัดกิจกรรม ไม่ว่าจะเป็นการจัดภายในหมู่บ้าน ระดับตำบล อำเภอ และจังหวัด นอกจากนี้กลุ่มแม่บ้านทอเลือก มีคณะกรรมการจำนวน 22 คน มีผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านทอเลือก ที่แปรรูปจากเลือก หลากหลายรูปแบบ เช่น เลือกพับ เลือกม้วน กระถังเป่า ตะกร้า กระติบข้าวเหนียว ถาดผลไม้ ที่รองแก้ว เป็นต้น จุดเด่นของผลิตภัณฑ์คือ การทำด้วยมือ ใช้ก็ทอมือแบบนั่งกับพื้น ผลิตจากวัตถุดิบในท้องถิ่น มีลายให้เลือกมากมาย และมีทั้งแบบผืนและแบบพับขนาดใหญ่และเล็กตามต้องการ จุดอ่อนคือรูปแบบของผลิตภัณฑ์ไม่มีความหลากหลายมีเฉพาะเลือกแบบปูนั่ง ไม่มีลายที่เป็นเอกลักษณ์ และใช้สีเคมีในการย้อมสีนกก แนวทางการยกระดับการผลิต ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีรูปแบบที่หลากหลาย พัฒนาลวดลายให้มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น ควรมีการออกแบบตราผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ ควรเน้นผลิตภัณฑ์ที่เป็นลึกลงจากธรรมชาติ เพื่อเป็นสินค้าที่ปลอดภัยจากสารเคมี ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศ และเป็นการลดต้นทุนการผลิตควรมีการอบรมให้ความรู้เรื่องการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ ให้ได้มาตรฐาน การให้ความรู้เกี่ยวกับการเขียนแผนธุรกิจที่กลุ่มสามารถปฏิบัติได้ เพื่อลดความเสี่ยงในการดำเนินงาน

4. แนวทางการยกระดับผลิตภัณฑ์เลือก กลุ่มแม่บ้านทอเลือก หมู่บ้านหนองเกาะ ผู้วิจัยได้พัฒนาผลิตภัณฑ์ตามจุดอ่อนของกลุ่มทอเลือก โดยได้ให้กลุ่มแม่บ้านทอเลือก ออกแบบลายที่เป็นเอกลักษณ์ให้กลุ่ม และได้กลายเป็นของตนเอง ชื่อว่า “ลายหนองเกาะ” และได้พัฒนาผลิตภัณฑ์เลือกเป็นรูปแบบต่าง ๆ เช่น กระเป๋าใส่เอกสาร กระเป๋าในโน้ตบุ๊ก เลือกพับ และเพิ่มเทคนิคการเย็บขอบให้กับกลุ่มแม่บ้านทอเลือก เพื่อให้มีความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ ในด้านการผลิต ควรทำผลิตภัณฑ์ที่เป็นลึกลงจากธรรมชาติ เพื่อเป็นการลดต้นทุนการผลิต และเป็นสินค้าที่ปลอดภัยจากสารเคมี ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศ แทนการย้อมด้วยสีเคมี เพื่อเป็นการรักษาสีแว่นล้อมด้านนวัตกรรม (เทคโนโลยี) เทคนิคที่ทำให้ผลิตภัณฑ์มีความแตกต่าง ควรศึกษาดูงานกลุ่มแม่บ้านทอเลือก ที่มีนาเทคโนโลยีการทำหีบเลือกให้เรียบ เช่น กลุ่มทอเลือกบ้านแพง จังหวัดมหาสารคาม มาปรับใช้ใน

การทำกระเป๋ ทำแจกัน และทำผ้าม้า เพื่อเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์จากการตลาดในการแข่งขันควรเพิ่มช่องทางการตลาดในการขายสินค้าในประเทศ โดยประสานกับกระทรวงพาณิชย์ ร่วมกับกระทรวงการต่างประเทศ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ในการจัดการประชาสัมพันธ์ การออกบูธ เพื่อจำหน่ายสินค้าให้กับผู้บริโภคในต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศใกล้เคียงเราอย่างกัมพูชา เพื่อพัฒนาต่อยอดการจำหน่ายไปสู่ต่างประเทศต่อไป และควรเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มทอเสื่ออก โดยผ่านเว็บไซต์ เพื่อการประชาสัมพันธ์ทาง Internet โดยการแนะนำผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเป็นภาษาไทย ภาษาต่างประเทศ เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาจีน ภาษาญี่ปุ่น ภาษาลาว และภาษาเกาหลี เป็นต้น เพื่อเป็นการเผยแพร่ผลิตภัณฑ์ของกลุ่ม สู่ประชาคมโลก และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีรูปแบบที่หลากหลาย สามารถตอบสนองความต้องการผู้บริโภคได้ เช่น เสื่อพับ กระเป๋า กล่องใส่กระดาษชำระ อาสนะ แจกัน ผ้าม้า เป็นต้น พัฒนาลวดลาย ให้เป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือเอกลักษณ์ของชุมชน เพื่อนำมาสร้างเรื่องราวให้ผลิตภัณฑ์ ออกแบบตราผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ให้เหมาะสม และสวยงาม

สรุปผล

สรุปผลการวิจัย พบว่าผู้ให้ข้อมูลหลัก ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีสถานะภาพสมรส อายุระหว่าง 41 – 50 ปี ระดับการศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร รายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 3,000 บาท และมีประสบการณ์ในการทอเสื่อมากกว่า 13 ปี มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากบรรพบุรุษมาสู่ลูกหลาน โดยเริ่มจากผู้ที่มีความรู้อยู่ในหมู่บ้าน ชื่อนางลิ้น ถิ่นทัพไทย เริ่มแรกได้นำต้นปอที่ลอกแล้วมาตากให้แห้ง นำมาพันรวมกันให้เป็นเส้นเชือกเพื่อทอเสื่อโดยใช้ทอมือแบบนั่งกับพื้น วัสดุที่ใช้ทอเสื่อในอดีตมีอยู่ 2 ชนิด คือเส้นเอ็นใช้ปอ และเส้นฟุ้งใช้ต้นกกเหลื่อม การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นถ่ายทอดจากบรรพบุรุษสู่ลูกหลาน วัตถุประสงค์หลักคือต้นกกราชินี มีผลิตภัณฑ์ของกลุ่มหลากหลายรูปแบบ เช่น เสื่อพับ เสื่อม้วน กระเป๋า ตะกร้า กระติบข้าวเหนียว ถาดผลไม้ ที่รองแก้ว เป็นต้น จุดเด่นของผลิตภัณฑ์คือ การทำด้วยมือ ใช้ทอมือแบบนั่งกับพื้น ผลิตภัณฑ์ที่ท้องถิ่นมีลายให้เลือกมากมาย มีทั้งขนาดใหญ่และเล็กตามต้องการ จุดอ่อนคือรูปแบบของผลิตภัณฑ์ไม่มีความหลากหลายมีเฉพาะเสื่อแบบปูนั่ง ไม่มีลายที่เป็นเอกลักษณ์ และใช้สีเคมีในการย้อมสีนก แนวทางการยกระดับการผลิตควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีรูปแบบที่หลากหลาย พัฒนาลวดลายให้มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น ควรมีการออกแบบตราผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ ควรเน้นผลิตภัณฑ์ที่เป็นสิ่กจากธรรมชาติ เพื่อเป็นสินค้าที่ปลอดภัยจากสารเคมี ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศ และเป็นการลดต้นทุนการผลิตควรมีการอบรมให้ความรู้เรื่องการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ ให้ได้มาตรฐาน การให้ความรู้เกี่ยวกับการเขียนแผนธุรกิจที่กลุ่มสามารถปฏิบัติได้ เพื่อลดความเสี่ยงในการดำเนินงาน

อภิปรายผล

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นการผลิตเสื่อหมู่บ้านหนองเกาะ ต.ตระเปียงเตีย อ.ลำดวน จ.สุรินทร์ พบว่า พบว่าทอเสื่อ หมู่บ้านหนองเกาะ ที่ทำการผลิตเสื่อ ได้รับจากการถ่ายทอดจากผู้สูงวัยในหมู่บ้านหรือผู้มีความรู้เกี่ยวกับการทอเสื่อมาแนะนำ หรือสั่งสอนวิธีการทอเสื่อให้กับลูกหลาน ให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองโดยใช้ทอมือแบบนั่งกับพื้น และส่วนมากการทอเสื่อในอดีตทอขึ้นมาเพื่อใช้เองในครัวเรือนแลกเปลี่ยนสิ่งของกับเพื่อนบ้าน ชุมชนอื่น และถวายพระเท่านั้น แต่ปัจจุบันเป็นการผลิตเพื่อสืบสานภูมิปัญญาพื้นบ้าน และเพื่อยังชีพโดยมุ่งเน้นการผลิตเชิงพาณิชย์

หรือผลิตเพื่อจำหน่าย โดยกลุ่มแม่บ้านทอเสื่อกกปัจจุบันในการทอเสื่อกกมีลักษณะการทอแบบแยกคร้วเรือน และเมื่อได้ผลิตภัณฑ์ก็นำมาจำหน่ายให้ประธานกลุ่มเป็นผู้นำไปขาย โดยจะมีผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการแปรรูปเสื่อกกเพื่อนำออกจำหน่ายของกลุ่ม แบ่งเป็น เสื่อยาว เสื่อพับ กระเป๋า และกระติบข้าวเหนียว เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Penkrathok (2008) พบว่า ภูมิปัญญาพื้นบ้านในการผลิตเสื่อกกของชุมชน จังหวัดนครราชสีมา ในอดีต มีการสืบทอดกระบวนการผลิตจากผู้สูงอายุ หรือผู้มีความรู้เกี่ยวกับการทอเสื่อ สั่งสอน และแนะนำวิธีการทอเสื่อกกให้กับลูกหลานเกิดการเรียนรู้เองโดยใช้ทอมือแบบนั่งกับพื้น วัสดุดิบที่ใช้ทอเสื่อกกในอดีตมีอยู่ 2 ชนิด วัสดุประสงค์ในการผลิตเสื่อกกในอดีตผลิตขึ้นมาเพื่อใช้ในครัวเรือน ถวายพระ เป็นต้น และในปัจจุบันได้มีการแปรรูปเสื่อกกเป็นผลิตภัณฑ์แบบต่าง ๆ มากขึ้น เพื่อมุ่งเน้นในเชิงพาณิชย์ และอาชีพในครัวเรือนเสื่อกกมีประวัติความเป็นมายาวนาน ซึ่งในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร และการทอเสื่อกกเป็นการเรียนรู้ และการถ่ายทอดความรู้จากคนในครอบครัว และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kiddee (2011) เรื่อง “การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกของชุมชนบ้านแพ่งจังหวัดมหาสารคาม” พบว่าการหาความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในเรื่อง การทอเสื่อกก สืบทอด มาจากบรรพบุรุษที่ได้สั่งสมความรู้และประสบการณ์ การเรียนรู้ การสังเกต การจดจำ มาจากการเห็นพ่อแม่ ปู่ย่าตายาย และการได้ลองปฏิบัติลองผิดลองถูกมา นอกจากนี้ยังได้ความรู้จากหน่วยงานของรัฐ ที่ให้การสนับสนุน การจัดการความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นการทอเสื่อกกของชุมชนบ้านแพ่งให้เป็นระบบใช้วิธีการต่าง ๆ คือ การบอกเล่าปากต่อปากจากการเรียนรู้ การสังเกต จดจำ และฝึกปฏิบัติแบบลองผิดลองถูกมา โดยแม่บ้านที่มีความชำนาญและมีความรู้ในการทอเสื่อกกได้ ถ่ายทอดความรู้ให้กับหน่วยงานอื่น หรือท้องถิ่นอื่น การจัดแสดงพื้นที่สาธิตการผลิตเสื่อกก คือ ทำในลักษณะการจัดแสดง แปลงสาธิตการปลูกกก การเตรียมเส้นกก การย้อมสี การทอเสื่อกก และการแปรรูปเสื่อกก ไร่ที่ศูนย์ OTOP บ้านแพ่ง ให้ประชาชนที่สนใจได้เรียนรู้การจัดกิจกรรม

2. แนวทางการยกระดับการผลิตจากเสื่อกกโดยการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ของหมู่บ้านหนองเกาะ ต.ตระเปียงเตีย อ.ลำดวน จ.สุรินทร์ พบว่าจุดเด่นของผลิตภัณฑ์คือ การทำด้วยมือ ผลิตจากวัตถุดิบในท้องถิ่น มีลายให้เสื่อกกมากมาย และมีทั้งแบบผืนและแบบพับขนาดใหญ่และเล็กตามต้องการ จุดเด่นของผลิตภัณฑ์คือ การทำด้วยมือ ใช้ที่ทอมือแบบนั่งกับพื้น ผลิตจากวัตถุดิบในท้องถิ่น จุดอ่อนคือรูปแบบของผลิตภัณฑ์ไม่มีความหลากหลายมีเฉพาะเสื่อกกแบบปูนั่ง ไม่มีลายที่เป็นเอกลักษณ์ และใช้สีเคมีในการย้อมเส้นกก แนวทางการยกระดับการผลิต ควรพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีรูปแบบที่หลากหลาย พัฒนาลวดลายให้มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น ควรมีการออกแบบตราผลิตภัณฑ์ และบรรจุภัณฑ์ ควรเน้นผลิตภัณฑ์ที่เป็นสิ่กจากธรรมชาติ เพื่อเป็นสินค้าที่ปลอดภัยจากสารเคมี ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศ และเป็นการลดต้นทุนการผลิตควรมีการอบรมให้ความรู้เรื่องการควบคุมคุณภาพผลิตภัณฑ์ ให้ได้มาตรฐาน การให้ความรู้เกี่ยวกับการเขียนแผนธุรกิจที่กลุ่มสามารถปฏิบัติได้ เพื่อลดความเสี่ยงในการดำเนินงานสอดคล้องกับงานวิจัยของ Wingwon et al. (2014) พบว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ และสามารถสร้างความสุขให้กับคนในครอบครัวของตนเองได้ นำไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพด้านการบริหารจัดการภายในกลุ่มวิสาหกิจให้เกิดประสิทธิภาพและยังเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนผ่านการนำความเชื่อ ศาสนา วัฒนธรรม จารีตประเพณี ภาษา รูปแบบการดำเนินชีวิตและพิธีกรรมต่าง ๆ ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นมาถ่ายทอดลงบนผลิตภัณฑ์หรือมุ่งเน้นตำนาน เรื่องราวของผลิตภัณฑ์บนบรรจุภัณฑ์หรือตราสินค้า เพื่อสร้างอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่ม หรือผลิตภัณฑ์ตามคำสั่งจากลูกค้าและตลาดหลักภายในประเทศและต่างประเทศ

การประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นแนวทางการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกลักษณะหนึ่ง ย่อมทำให้ผลิตภัณฑ์และบริการประสบความสำเร็จด้วยการใช้เปลือกไม้ ใบ ดอก ผล สี และกลิ่นธรรมชาติ ตลอดจนภูมิปัญญา

ท้องถิ่นดั้งเดิมมาผสมผสานหรือปรับปรุงแต่งผลิตภัณฑ์ด้วยนวัตกรรม ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์เกิดความแตกต่างมี
อัตลักษณ์ที่โดดเด่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Sisalap (2011) สรุปว่า ผลิตภัณฑ์เชิงวัฒนธรรมที่มีคุณค่าจะมี
ความหมายในตัวเอง สามารถพัฒนารูปแบบให้เหมาะสมกับสินค้าในรูปแบบอื่น ๆ ได้เช่นกัน ดังแนวคิดของ
Chutiboot & Chomphu Long (1995) สรุปว่า หากผลิตภัณฑ์มีคุณลักษณะเฉพาะแล้ว ย่อมส่งผลให้ยอดขายเพิ่มกำไร
และผลตอบแทนเพิ่ม เกิดการเพิ่มกำลังการผลิต มีการจ้างงานเพิ่มขึ้นทำให้คุณภาพชีวิตคนในชุมชนดีขึ้น เกิด
นวัตกรรมสร้างสรรค์ใหม่ๆ ผลิตภัณฑ์สามารถเข้าสู่รูปแบบมาตรฐาน ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและเกิดการ
พึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะจากผลวิจัย

ผลการวิจัยสามารถนำผลผลิตที่ออกแบบโดยกลุ่มแม่บ้านทอเสื่อกก บ้านหนองเกาะ “ลายหนองเกาะ”
นำไปจดทะเบียนเป็นลิขสิทธิ์ลาย เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าและเป็นการป้องกันการลอกเลียนแบบได้

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควบคุมนโยบายที่ส่งผลต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื่อกกโดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์
2. ควบคุมนโยบายที่เรื่องต้นทุนการผลิตเสื่อกก และผลตอบแทนการผลิตเสื่อกกควรศึกษาเปรียบเทียบกลุ่ม
ผลิตภัณฑ์เสื่อกกที่มีการบริหารจัดการที่ประสบความสำเร็จ เพื่อนำมาเป็นแบบอย่างต่อการพัฒนากลุ่มให้มีศักยภาพต่อไป

ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

สามารถเชื่อมโยงภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ในการผลิตเสื่อกก พร้อมทั้ง
ได้แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื่อกก เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์เสื่อกกให้ได้มาตรฐาน และกลุ่มสามารถออกแบบ
ผลผลิตที่เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มทอเสื่อกกบ้านหนองเกาะ ชื่อลายคือ “ลายหนองเกาะ” นำไปจดทะเบียนเป็น
ลิขสิทธิ์ลายต่อไปในอนาคต เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าและเป็นการป้องกันการทักท้วงปัญหาเพื่อต่อยอดงานวิจัยเชิง
พาณิชย์

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องนี้ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559

References

- Chutiboot, M., & Chomphulong, N. (1995). *Guidelines for Using Local Wisdom in Teaching and Learning*. Aksorn Charoentat: Bangkok.
- Department of Intellectual Property. (2008). *Intellectual property laws in foreign countries*. Retrieved January 8, 2018, from http://www.ipthailand.org/ipthailand/index.php?option=com_docman&Itemid=600
- Parrish, D. (2013). *T-Shirt and Suits, Thailand Creative & Design Center*. Retrieved January 8, 2018, from <https://library.tcdc.or.th/record/view/b00021510>.
- Petpaow, P. (2014). *The process of the creative economy to raise OTOP products to the international level of tambol Don Tum, Banglen District, Nakhonpathom Province*. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 7(1), 369–378.
- Pholphirul, P. (2013). Creative Economy and Development Issues in Thailand. *NIDA Economic Review*, 7(1), 1–69.
- Kiddee, U. (2011). *Alternative: Local wisdom knowledge management on reed mat of Banpang Community, Mahasarakham Province*. Master Thesis in Master Degree of Public Administration in Local Government College of Local Administration, Khonkaen University.
- Samakoses, V. (2010). *Handout on the Creative Economy of Chanthaburi*. Chanthaburi: Published by Office Depot Chanthaburi Province.
- Sisalap, N. (2011). *Thai Wisdom*. Retrieved March 31, 2014. from <https://info.muslimthaipost.com/main/index.php?page=sub&category=29&id=4679#>
- Wingwon, B. et al. (2014). Approach in Creating Local Wisdom with Creative Product Innovation of Small Enterprises in Hang Chat District, Lampang Province. *Journal of Management Science Chiangrai Rajabhat University*, 9(1), 102–119.